

MDLEĆ (116) *vb impf*

mdleć (107), **mgleć** (9); mgleć *GlabGad* (2), *GliczKsiąż*, *KwiatKsiąż*, *SkarJedn*; mdleć : mgleć *SkarŻyw* (4:2), *RybGęśli* (1:2).

inf mdleć (14). ◇ *praes* 1 sg mdleję (16) [*w tym*: -e (3)]. ◇ 2 sg mdlejesz (1). ◇ 3 sg mdleje (55). ◇ 1 pl mdlejem (1). ◇ 3 pl mdleją (14). ◇ *praet* 3 sg m mdlał (2). *f* mdlała (2). *n* mdlało (1). ◇ 1 pl *subst* -chmy mdlały (1). ◇ 3 pl *m pers* mdleli (2). *subst* mdlały (1). ◇ *fut* 3 sg m mdleć będzie (1). ◇ *imp* 3 sg niech, niechaj mdleje (2). ◇ *con* 3 sg *f* by mdlała (2). ◇ 3 pl *subst* by mdlały (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

Słabnąć, *tracić siły* (116) : A gdy to /i/ trafi się między dwiema zwokaliźów przerzeczonych/ fpoślednim má być wymáwiáno/ iako wflówách/ mdleię/ leię/ pieię/ sieię/ wieię *lzyia MurzOrt B2*.

a. *Ze względu na zdrowie i siły fizyczne; languere Mącz, Calep, Cn; elanguere Mącz, Calep; frageseere Calep, Cn; concidere, ditabescere, tabescere, torpere Mącz; invalidum fieri PolAnt; languescere Calep, Cn; debilitari, deficere, a. defieri viribus, remitti, resolvi, succidere, vapide se habere Cn (71) : FalZioł V 30, 88v; GlabGad E3v; Y koła fie lnádniey toczą Kiedy wflýtcy [konie] czterzey fkoczą Ale gdy fiódłowy mdleie Y woznicá zley nádzieie Iuż mu drogá nie ták fpora *RejRozpr Gv*; yeno raczie Dać mi yake połylnie [!] Bo mi prawie ciało mdleye *RejKup r4, h7; BielKron 463v; Elanguero, Nifzczeyę ná mocy/ Mdleyę/ lenieyę/ Ociezeyę. Mącz 183d, 90d, 183d, 458d, 479b; SienLek 17v; RejZwierc 245v; Wfze się ftworzenie śmieie/ k síle się wracáiąc/ ktore źimie mdleie, síłę vtrácáiąc ArtKanc F4; Calep 354a, 433b, 580b, 908a; Iużem nie przy łobie/ iuż człónki zmilkły/ mdleią/ Síły niemáfz/ krew z źięblá/ á włofy łowieią. GórnTroas 45.**

mdleć od czego (6): On częfte próby powtarzał/ Kiedy bárzo od głodu mdlał. *BierEz R2; BielKron 108v; Gdy kón biegunkę ma/ thedy od niéy mdleie SienLek 172v; PudlFr 59; ArtKanc N2; Defetiscor – Od roboty mdleię. Calep 295b.*

mdleć czym [= z powodu czego] (1): Pátrzże zálie ftárością gdy iuż ciało mdleie/ Iuż też rozum z dużycą pewnie ołábyeie. *RejWiz 119v.*

mdleć przed czym [= z powodu czego] (1): *RejPos 337v cf »obumierać a mdleć«.*

W przeciwstawieniach: »mdleć ... śmiać się (2), trzeźwieć« (3): Bo acz cziało mało mdleie Lecz Duffá mjła trzezwieye *RejKup f7v; RejWiz 80v; Ciało w przygodach s przyrodzenia mdleie/ Lecz ftáteczna myłl záváždy fie im śmieie. RejZwierc [213].*

W charakterystycznych połączeniach: *bydłeta (nie)mdleją (mdleje, musi mdleć), ciało (6), członki (4), dzieci, koń, niewiasta, nogi (2), pan, ptaszątka, siodłowy [= koń], stworzenie, marny świat, źwirzeta, żywiące; mało mdleć, więcej; idąc mdleć, zimą; mdleć od biegunki, od głodu (4), od roboty; mdleć z przyrodzenia; mdleć starością; na umyśle mdleć; mdleć przed przyrodzoną światłością; mdleć w przygodach.*

Przysłowie: Nędzne polne ptałzátka nie orzą, ni sieią/ á wždy iednák z łálki twey od głodu nie mdleią. *ArtKanc N2.*

Fraza: »siła mgleje; na siłach mgleć« (2;1): *GlabGad F4v; a zás gdy byli ná rękę wyzywani/ tedy na vmyfle y ná siłach mgleli y truchleli. KwiatKsiąż O3; síłá męczących ie mglálá/ á ćierpiących panienek chęć ku wíętfzem mękom trwálá. SkarŻyw 22.*

Zwrot: »jak nieżywy mglec« (1): iey [głowie] k woley boleią [członki]/ Czerstwość fwą ftrącą iak nie żywe mgleią. *RybGęśli* C4v.

Szeregi: »obumierać a mdlec« (1): fą też niektore [zwirzeta]/ kthore obumieraią á bárzo mdleią przed tą przyrodzoną fwiátłością *RejPos* 337v.

»mdlec i (a) truchleć« (3): *GliczKsiąż* F5; *KwiatKsiąż* O3; Są tedy známioná choroby żołądkowej/ iż wnątrze boli/ iedzenie fye brzydźi/ ciáło mdleie y truchleie *SienLek* 96.

W przen (13) : Nowy zakon ten twoy [= *Nowy Testament Murzynowski*] mdleie/ Sćifnęły ij przywileie *BielKom* A4v; A ná tho było potrzebá odpowiedzieć *directe*. Czego iż nie vczynili iáwnie pokázuią że tu iuż mdleie ich caufa. *SarnUzn* E2v; *RejZwierc* 29; *SkarŻyw* 115; Gdy máiętność moiá Tu mdláá y konáá, w ten czás iá [wodę] potrzebá Było odlewać. *CiekPotr* 82.

mdlec przed czym [= z powodu czego] (1): Bo im więcej świat przed ftharością mdlec będzie/ tym więcej będzie kłopotow nád tymi kthorzy ná nim miełkaią. *BudBib* 4.*Esdr* 14/15.

mdlec przed czym [= być gorszym od czegoś] (1): Iż fie drudzy zá tobą s twych márných fpraw śmieią/ Ktore przed zacną cnotą záwždy bárzo mdleią. *RejWiz* 98v.

Fraza: »dusza (a. duszyczka) mdleje« [zawsze w przeciwstawieniu do „ciało”] (5): *LubPs* H2; *RejWiz* 189v; Gdy fie nawięcey zbytnie ciáło śmieie/ Nabárziew w ten czás dużá fwięta mdleie. *RejZwierc* [213]v, 116, 210v.

a) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* (1) : Ten tego biye/ áli fám záś mdleie/ Wfzytek fie załtęp to tám to fám chwieie. *KochSz* B3.

α. *Tracić przytomność; linqere animam Cn* (15) : *OpecŻyw* 150v; Zafię ktora niewiafta przy rodzeniu mdleie/ zimne kropie nanię wyłtępuia/ puls v rąk pretki/ [...] fmiertelne bywaią takowe znaki *FalZioł* V 18d, V 67v; *RejWiz* 138; páni młoda mdleie/ Iedná ftyłu podnofi/ druga ná nię wieie. *BielSat* D2v [idem *BielRozm*]; *Mącz* 241d; piżąc/ drzeć y mglec począł/ y ták vmárł *SkarJedn* 294; *MWilcHist* C4v, D; Zbići lecą á ránni záś ftełkaiąc mdleią *StryjKron* 622; *ReszList* 162; *BielRozm* 27; *GrabowSet* T4v; Táć [nadzieja] y złoczyńce trzyma gdy aż mdleią w męce *RybGęśli* B; *CiekPotr* 82.

β. *O roślinach: więdnąć* (5) : *KochTr* 6; Liłtecżki koło dołu/ wfzytki bárzo mdlaiy *WisznTr* 12.

W przen (3) : *SkarŻyw* 130; Bogiem náchnionych Pòétow woniácy kwiát mdleie Smiertelny nań wiátr wieie. *KlonŻal* Cv.

mdlec od czego (1): Liłtecżki/ my potomftwo/ mdleiem od záłości *WisznTr* 12.

b. *Ze względu na stan psychiczny: upadać na duchu, bardzo ciężko przeżywać jakieś uczucie (zwłaszcza negatywne, najczęściej strach), niekiedy aż do utraty przytomności; languere Vulg, Cn; linqui animo Cn* (34) : [Słowa Chrystusa w Ogrójcu:] Oglądáy iakotz cirpię wielkié vdręczeniye/ ażetz oto iuż mdleię *OpecŻyw* 100v; *RejJóz* Dv; *RejKup* o8, cc7v; *RybGęśli* C4.

mdlec od czego (3): Ozdobcie mię kwieciem/ ofypćie mie iábłki/ boć od miłości mdleię. *Leop Cant* 2/5; *KlonWor* **2v; *PudłDydo* B2.

mdlec dla kogo, dla czego [= z powodu kogo, czego] (2): Tám cię ogłędáć mam dobrą nádzieię/ Szłáchetny duchu/ dla którego mdleię. *KochFrag* 53; *PaxLiz* C3.

mdlec do czego [= bardzo czegoś pragnąć] (1): Iáko wdzięczne przybytki twoie/ prágnie y práwie mdleie dużá moiá/ do nich. *SkarŻyw* 142.

mdleć czym (3): *RejKup* Hv, f2v; Ná to pátrząc zły boleie/ Gniewem/ y zazdrością *mdleie KochPs* 172.

mdleć przed czym [= z powodu czego] (3): Znać przed strachem że mu iuż przyrodzenie *mdleie RejWiz* 87v, 106; *KochFr* 109.

mdleć w czym (2): Rozwiedz mi to moy brácie/ co fie to wždy dzyeie/ Boć mi w tey wątpliwości bárzo ferce *mdleie. RejWiz* 168; *RejZwierc* 230.

W przeciwstawieniu: »*mdleć ... otrzeźwieć*« (1): I ten czy choć też tak *mdleie Vyrzys* yfczy otrzeźwieie. *RejKup* f4.

W charakterystycznych połączeniach: *mdleć od frasunku, od miłości, od smutku; mdleć dla ducha, dla srogości; mdleć do przybytku; mdleć gniewem, strachem* (2), *zazdrością; mdleć przed strachem* (2), *przed wstydem, przed żalem; mdleć w przygodach, w wątpliwości.*

Frazy: »*dusza mdleje*« (3): *OpecŻyw* 20; Iż my nić nierokazuies. Miecz/ wmiłofierdziu nadzieię Przes ktorego duffa *mdleie. RejKup* n5; *KochPs* 180.

»*serce mdleje*« (13): *RejJóz* F2v; *RejKup* k6, f6v; *RejWiz* 106, 168; *RejZwierc* 23; *Prot* B2v; *RejZwierc* 246; A pátrząc ná to tżlowiek iák fie teras dzieie/ Iuż bátznemu káždemu práwie ferce *mdleie WierKróc* A3; Tedy niewieź/ że prze cię [*Hanno*] moię ferce *mdleie. KochFr* 7, 109, 129; *KochPieś* 4.

Szereg: »*bać się i mgleć*« (1): Skoro on chłopiec vyrzał *Ekwiczyufzá/ bárzo* fię bać y mgleć począł *SkarŻyw* 212.

c. Ze względu na znaczenie polityczne i militarne (6) : Od tego czáfu poczęła *mdleć* moc *Perfka/ ábowiem Grekowie* [...] odstąpili od nich *BielKron* 116v, 166v; *RejAp* 150v.

mdleć z czego (1): Káźde *Woyfko* s *Sprace* roście/ s próżnowania *mdleie* y s tárzeie fie. *BielSpr* 36.

mdleć przez co [= z powodu czego] (1): Które [*państwo*] od *Przodków* wálznych pięknie záłożóné: Prze wálz roftérk domowy *mdleie* roftárgnióné. *KochZg* A2.

Szeregi: »*mdleć* a *słabieć*« (1): *Thurcy* obaczywfy iż obroná *mdleie* á *ślabieie/ tym* mocniej dobywáli *BielKron* 251v.

»*mdleć, truchleć*« (1): *Duchu* mój/ czemu *mdleiefz? Czemu* wemnie *truchleiefz? Vfay* pánu *KochPs* 64.

d. Ze względu na intensywność (o abstraktach); *exsolescere, flaccere, flaccescere, inflaccere, infuscari, inveterascere, labare, languere, lentere, lentescere, relentescere, torpere, vacillare* Cn [w czym] (4) : Lecź *ślawá* rzecz *ślakoma/ á* w rokfozách *mdleie RejZwierc* 11.

Zwrot: »*mdleć* w wierze« = *tracić* *wiarę* (1): widząc iż niektorzy pánowie *mdleć* w wierze/ y do *bałwochwálstwá* fię *zchylác* [...] poczęli: *vmiał* zá *pomocá* *Bożá* y *náchylone* *podeprzeć/ y* *heretyki* [...] *wyfczwać*. *SkarŻyw* 517.

Szeregi: »*mdleć* a *ustawać*« (1): A práwie to wlytško [*miłość* *ku* *słowu* *bożemu, modlitwy* itp.] iáko w *zbołáłym* á *śchorzáłym* *ciele/ w* niem *mdleie* á *wftawa. LubPs* A3v.

»*mdleć* i *wątleć*« (1): Zás *gdy* *ludzi* *leniwe* á *nikczemne* *nád* *nię* [*cnotę*] *przekłádáią:* *tedy* *álbo* w *pracách* *mdleie* y *wątleie* [*debilitatur ac languet*]/ *álbo* do *czego* *nowego* *bywa* *zápędzoná. ModrzBaz* 39.

Synonimy: słabiec, wątleć.

Formacje współrdzenne: namdleć, omdleć, pomdleć, zemdleć; pomdlać; omdlewać, pomdlewać, zemdlewać; mdlić, mdlić się, namdlić, pomdlić, umdlić, wymdlić, zemdlić, zemdlić się; omdliwać.

Cf MDLEJĄCY, MDLENIE

AŻ